

РЕШЕНИЕ

№ 17456

гр. София, 22.05.2025 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД - СОФИЯ-ГРАД, Първо отделение 26 състав, в
публично заседание на 26.03.2024 г. в следния състав:

СЪДИЯ: Мария Шишкова

при участието на секретаря Веселина Григорова и при участието на прокурора Първолета Станчева, като разгледа дело номер **8649** по описа за **2023** година докладвано от съдията, и за да се произнесе взе предвид следното:

Производство по реда на чл. 203 и сл. от Административно -процесуалния кодекс (АПК) вр. чл. 284 – чл. 285 вр. чл. 3 от Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража (ЗИНЗС) и чл. 86, ал. 1 от Закона за задълженията и договорите (ЗЗД).

Образувано е по искова молба на И. М. С., ЕГН [ЕГН], депозирана чрез пълномощник – адв. И. Ю. от САК, с която са предявени обективно съединени осъдителни искове срещу Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ при Министерство на правосъдието (ГДИН - МП) за обезщетение в размер на 20 000 (двадесет хиляди) лева на причинени му неимуществени вреди в периода от 08.09.2018 г. – 06.06.2020 г., по време на който е изтърпявал наказание „лишаване от свобода“ в Софийски централен затвор, в резултат на нарушение на чл. 3 от ЗИНЗС - поставяне в изключително тежки и нечовешки условия на живот, ведно със законните лихви, считано от 07.06.2020 г. до окончателното изплащане на обезщетението.

В исковата молба се твърди, че в периода от 08.09.2018 г. – 06.06.2020 г. ищецът е изтърпявал наказание във 2-ра група на Софийски централен затвор, където бил поставен в изключително тежки и нечовешки условия - липса на елементарни хигиенно-битови условия, множество дървеници, които не са му позволявали да спи и са му причинявали значителни болки и страдания, не само в резултат на ухапванията, но и от страха от болестно заразяване. Твърди се, че от есента на 2019 г. до пролетта на 2020 г., за период от 8 месеца, докато е извършван ремонт на горния (последен - тавански) етаж на сградата, непосредствено над спалното помещение, в което е бил настанен ищецът, е била премахната покривната конструкция в резултат на което помещението е било влажно и нееднократно наводнявано, а това се е отразило неблагоприятно и на здравословното му състояние. Изложени са твърдения за проявено бездействие от органите,

на които е възложено ръководството и контрола на дейността по изпълнение на наказанието „Лишаване от свобода“, което се сочи да е причинило неимуществените вреди, чието възстановяване се претендира. В този аспект, се сочи, че на И. С. е причинен значителен дискомфорт, накърнено е било човешкото му достойнство, изпитвал е физически и психически страдания и постоянни притеснения, нарушен е бил и сънят му, станал е раздразнителен, срамувал се е от начина, по който живее, изпаднал е в безнадеждност и отчаяние, чувствал се е незащитен и малоценен, изпитвал е страх от сериозно увреждане на здравето си.

В съдебното заседание, ищецът чрез процесуалния си представител - адв.Г., преупълномощен от адв. Ю., поддържа предявените искове. Счита, че съдът следва да ги уважи като доказани по основание и размер. Претендира възстановяване на направените по делото разноски, съобразно представен списък по чл. 80 от ГПК (л. 111).

В писмения отговор на исковата молба, депозиран от процесуалния представител на ответника (л. 58 – л. 59) исковата претенция с оспорена както по основание, така и по размер. Застъпено е становище за липса на кумулативно изискуемите материално - правни предпоставки за ангажиране на обективната отговорност на ответната администрация, на основание чл. 284, ал. 1 вр. чл. 3 от ЗИНЗС. Представени са писмени документи, съдържащи информация за конкретните условия, при които е изтърпявал наказание ищецът – площ на спалните помещения, брой настанени лишени от свобода, предприети мерки за дезинфекция и дератизация. От съда се иска да отхвърли исковите претенции като неоснователни и недоказани. Претендира се юрисконсултско възнаграждение за процесуално представителство.

В проведените съдебни заседания от процесуалния представител на ответната страна бяха ангажирани и други писмени доказателства в подкрепа на изразеното становище в отговора на исковата молба относно липсата на основания за присъждане на претендираното обезщетение за вреди, поради недоказано нарушение на задължението на администрацията да осигури съответни на процесуалните гаранции по чл. 3 от ЗИНЗС условия на изтърпяване на наказанието от ищеца. Така е мотивирано и искането за отхвърляне на исковите претенции. Поддържа се заявеното относно разноските за процесуално представителство.

Прокурорът от Софийска градска прокуратура е на становище, че исковите претенции са доказани по основание. Счита, че съдът следва да определи размер на обезщетението по справедливост, който да е съобразен със събраните по делото доказателства и съдебната практика по сходни казуси както на националните съдилища, така и на ЕСПЧ.

Настоящият съдебен състав на Административен съд – София – град, след като обсъди събраните доказателства по делото, взе предвид и становището на страните, прие за установено от фактическа и правна страна:

В периода, посочен в исковата молба - 06.06.2018 г. - 05.06.2020 г. ищецът И. М. С. е изтърпявал наказание „Лишаване от свобода“ в Затвора С. Първоначално е бил настанен в 5-та група, а от 15.02.2019 г. е преместен във 2-ра група.

В представената Докладна записка от 02.10.2023 г., изготвена от инспектор СДВР в Затвора С. (л. 67 – л. 68), изготвена за целите на настоящото производство, е посочено, че спалните помещения, в които е бил настанен ищецът са оборудвани с легла, маси, столове, шкафове и мивка, като е обособен и самостоятелен санитарен възел. И. на естествена светлина и проветрение се осигурява неограничено от отваряеми части на прозорците, а през есенно зимния период помещенията се отопляват от Т. и вътрешна парна централа. Поддържа се стандартната според изискванията не по-ниска температура от 18 градуса във всяко помещение. Посочено е, че спалните помещения отговарят на санитарно-хигиенните изисквания, като редовно в тях се извършва дезинфекция и дератизация, включително и на всички помещения ползвани за административни цели, както и на

сервизните и складови помещения, а и на кухненския блок. Уточнено е, че достъпът до спалните помещения за извършване на тези дейности се осигурява от лишените от свобода.

Представени са сключени договори между Главна дирекция «Изпълнение на наказанията» и «ДДД-1» ООД, рег. № 10815 от 08.11.2016 г. и рег. № 11179 от 13.11.2018 г. с предмет – извършване на периодична дезинсекция и дератизация на помещенията, в които се настаняват задържани и лишени от свобода лица (л. 63 – л. 66 и л. 67 – л. 73), както и заверени копия на Протоколи, с които е документирано извършване и приемане на услуги по дезинфекция, дезинсекция и дератизация, осъществени «Килъри» ООД (л. 74 – л. 79 – за 2020 г. и л. 80 – л. 82, л. 86-гръб – л. 94 – за 2019 г.), установяващи вида на осъществените дейности и помещенията, в които са извършени (спални и общи помещения – третирани с препарати срещу хлебарки, дървеници и сив плъх).

От ответната страна са представени и заверени копия от Протоколи за проверка на извършени мероприятия по дезинфекция, дезинсекция и дератизация от 02.09.2019 г. (л. 82-гръб – л. 83), от 19.02.2019 г. (л. 84-гръб – л. 85), от 19.08.2019 г. (л. 85-гръб – л. 86). Проверките са извършени в присъствието на представители на фирмата изпълнител на услугите по сключените договори, които са демонстрирали на проверяващите начинът, по който се изпълняват тези задължения. В протоколите не са отразени препоръки във връзка с изпълнение на дейностите по договорите. Подписани са както и от представителите на СРЗИ, които са осъществили контролните си функции, така и от представител на ГД «Изпълнение на наказанията», а и на представляващ изпълнителя по договора.

Към исквата молба е представен Доклад на Националния превантивен механизъм, удостоверяващ резултатите от извършена проверка, в периода 11.07. – 19.07.2019 г. в изпълнение на заповед на О. на РБългария, включително в Затвора – С. (л. 7 – л. 29), на които се позовават ищецът и пълномощникът му. Представена е и изискана по тяхно искане, по реда на чл. 186, ал. 1 вр. чл. 192 от ГПК, информация от Столична регионална здравна инспекция (л. 44 – л. 45), в която е посочено, че в исковия период в Затвора С. са извършени пет проверки – на 09.08.2019 г., 21.11.2019 г., 10.02.2020 г., 14.05.2020 г. и на 28.05.2020 г. по подадени жалби за лоши хигиенно-битови условия, включително наличие на хлебарки и дървеници. Към информацията са приложени заверени копия на Констативни протоколи (л. 46 – л. 50), в които са отразени резултатите от проверките, включително дадените препоръки. Представени са и копия на Протоколи от извършените в предходни периоди – през 2019 г. от служители на СРЗИ, проверки в Софийски централен затвор по отношение изпълнението на дейностите по дезинфекция, дератизация и дезинсекция (л. 51 – л. 54). Приложено е и Предписание от 15.08.2019 г., дадено на директора на Софийски централен затвор, изпратено и до директора на ГД «Изпълнение на наказанията» (л. 55) за провеждане на задължителни хигиенни и противоепидемични мерки. Отражено е, че провежданите 6 пъти годишно, на период от два месеца дейности по дезинфекция и дератизация, с оглед на спецификата на обекта и масовото наличие на хлебарки и постелни дървеници, се явяват недостатъчни за ефективно справяне с проблема. Посочени са конкретни номера на помещения, в които е установено - масово присъствие на различни стадии на развитие на кафява немска хлебарка (№ 8, 14, 15, 10 и 1; 1-ви и 3-ти етаж на СБАЛЛС, столова), наличие на следи от присъствие на гризачи (№ 15), наличие на дървеници във всички стадии на развитие (№ 14). Дадени са конкретни 6 препоръки, включително и за извънредни ДДД обработки.

Описаните фактически обстоятелства, установени при анализа на информацията в представените писмени доказателства се потвърждават и от показанията на разпитаните свидетели А. П. С. (л. 97 – л. 98) и М. Н. Т. (л. 112 – л. 113), които дават основание за следните правни изводи:

Ищецът е активно легитимиран да претендира обезщетение по реда на чл. 285, ал. 1 във вр. чл.

284, ал. 1 във вр. чл. 3 от ЗИНЗС. Исковите претенции са предявени срещу надлежен ответник – Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ – юридическо лице на бюджетна издръжка, съгласно разпоредбата на чл. 12, ал. 2 от ЗИНЗС. Администрацията на Затвора С. е част от административната структура на ответника (чл. 12, ал. 3 от ЗИНЗС).

Не са изтекли предвидените в разпоредбите на чл. 110 и чл. 111 б. „в“ от ЗЗД погасителни давностни срокове. Според задължителното тълкуване, дадено с т. 4 на ТР № 3 от 22.04.2005 г. по тълкувателно дело 3/2004 г. на ОСГТК на ВКС, началният момент на погасителната давност при искове за обезщетение за вреди от незаконни действия и/или бездействия на административен орган започва да тече от преустановяването им. Приведено към конкретиката на настоящия казус това е денят, следващ крайната дата на иския период – 07.06.2020 г.

Разгледана по същество иската претенция е ЧАСТИЧНО ОСНОВАТЕЛНА.

Предвиденото в разпоредбата на чл. 284, ал. 1 от ЗИНЗС компенсаторно средство за защита на лишени от свобода за причинени вреди от специализирани органи, отговарящи за изпълнение на наказанието, е приложимо за установени нарушения на чл. 3 от ЗИНЗС. Транспонираната в националното законодателство абсолютна забрана, въведена с чл. 3 от КЗПЧОС - за изтезания, или нечовешко, или унижително отношение, или наказание, включва и поставянето в неблагоприятни условия при изтърпяване на наказание лишаване от свобода. В решенията на ЕСПЧ непротиворечиво се приема, че условията на задържането или отношението към лицата, настанени в места за лишаване от свобода, може да представлява не само унижително, но и нечовешко отношение или дори и двете, в зависимост от интензитета на страданието и/или унижението, изпитано от задържаното лице. Изброените в нормата на чл. 3, ал. 2 от ЗИНЗС неблагоприятни условия - „липса на достатъчна жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на помощни средства, както и други подобни действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство, или пораждат чувство на страх, незащитеност или малоценност“ не лимитират възможните нарушения и позволяват да се претендират вреди и от други действия и/или бездействия на органите по изпълнение на наказанията.

Според настоящия съдебен състав, ангажираните писмени и гласни доказателства, установяват кумулативното наличие на изискуемите материално - правни предпоставки на предявения иск с правно основание чл. 284, ал. 1 вр. чл. 3 от ЗИНЗС :

- 1) нарушение на забраната по чл. 3 от ЗИНЗС – бездействие (липса на достатъчно ефективни действия) на специализирани органи по изпълнение на наказанията,
- 2) неблагоприятно засягане на правната сфера на ищеца, в резултат на нарушението по чл. 3 от ЗИНЗС – настъпили неимуществени вреди,
- 3) пряка и непосредствена причинна връзка между установеното нарушение по чл. 3 от ЗИНЗС и настъпилите вредоносни последици, чието обезщетение се претендира.

Фактическите основания на предявената с иската молба претенция касаят неблагоприятните условия за живот, при които е бил принуден да живее ищецът в процесния период - 08.09.2018 г. до 06.06.2020 г., по време на изтърпяване на наложено му наказание „Лишаване от свобода“ – масова популация на хлебarki и дървеници и липса на ефективни действия за превенция и обезпаразитяване, предприети от администрацията на Затвора С. и на ГД „Изпълнение на наказанията“.

В корелативна връзка със законовата забрана по чл. 3 от ЗИНЗС е позитивното задължение на държавните органи ангажирани с изпълнението на наказанията да осигурят на всички осъдени лица условия за изтърпяване на наложените наказания, съобразени със здравословното и

физическото им състояние, зачитащи човешкото им достойнство. Изпълнението на това задължение изключва възможността за използване на методи и средства, които могат да причинят страдания и трудности, които надвишават неизбежното ниво, присъщо на задържането. В относимата съдебна практика на ЕСПЧ по приложението на чл. 3 от КЗПЧОС е прието, че за оценката на условията на задържане от особена важност е кумулативното влияние на всеки отделен елемент и продължителността на въздействието върху изтърпяващия наказанието. В конкретния казус продължителността е в границите на исковия период 08.09.2018 г. до 06.06.2020 г. – 21 месеца.

Безспорно е установено, че в този период ищецът е бил настаняван в спални помещения при неблагоприятни условия, съжителствал е с популация от дървеници – факт, констатиран както при проверката през 2019 г. от Националния превантивен механизъм, така и при проверките на СРЗИ, включително потвърден и в показанията на свидетелите Т. и П.. Не е спорен и фактът, че по време на извършваните ремонтни дейности в периода 2019 г. – пролетта на 2020 г. в помещението, в което е бил настанен поради липса на покрив често е било наводнявано при лоши метеорологични условия, което значително е повишавало влажността и е създавало благоприятни условия за развитие на мухъл и плесени. Констатациите от извършените проверки от СРЗИ и дадените предписания в периода 2019 г. несъмнено сочат на липса на ефективност на предприетите от ответната администрация действия – недостатъчна и несъответна на обективните обстоятелства дезинфекция, дезинсекция и дератизация, което е препятствало ограничението на популациите на инсектите. Несъмнено създадените неудобства от допълнителните усилия, които е следвало да полага, за да предпази здравето си от неблагоприятното въздействие на хлебарки и най-вече на дървеници, са се отразили отрицателно на възможността за спокоен сън. Поддържането на приемливо ниво на хигиена в съответствие с изискванията и на чл. 21, ал. 2 и чл. 176 от ППЗИНЗС, на които се позовава ответникът, е било сериозно затруднено при ограниченията, наложени от обективните условия, при които ищецът е пребивавал – влага, мухъл, периодично наводняване при неблагоприятни метеорологични условия. Въпреки сравнително непродължителните периоди на проявление на тези неблагоприятни въздействия (ремонтните дейности са извършвани в период от около 8 месеца, а активните действия по дезинфекция и дератизация са се отразили положително в дългосрочен аспект), несъответните, на изискванията на чл. 43, ал. 2, ал. 4 от ЗИНЗС, битови условия през тези периоди, са довели до емоционален стрес, безпокойство, негативни емоции, физически и психически дискомфорт у ищеца, включително са му създавали чувство за унижение и безпомощност.

От ответната страна не се оспорва фактът на извършваните ремонтни дейности, които са създали условия в помещенията на последния етаж, в каквото е бил настанен ищецът в този период, по време на ремонтните дейности при неблагоприятни условия да има течове, включително и най-вече през зимния период. Не са представени доказателства, а и не се твърди да са предприети мерки за отстраняване на възникващото в хода на ремонтните дейности влошаване на условията в спалните помещения, находящи се непосредствено под ремонтираните, включително и за организационни мерки от рода на преместване в други помещения или други места за лишаване от свобода, за да се осигурят адекватни на изискванията на чл. 3 от ЗИНЗС, условия за живот по време на ремонтните дейности.

Представените от ответника писмени доказателства за извършвани дейности по дезинфекция и дезинсекция на територията на Затвора С. не оборват твърденията на ищеца в исковата молба за липса на ефективност на предприетите мерки от администрацията. Съвкупната преценка на събраните по делото доказателства дава основание на съда да приеме, че ищецът е бил принуден

да съжителства в спалните помещения, в които е настаняван с паразитни инсекти, което с оглед на продължителния период – почти две години, допълнително е завишавало степента на неблагоприятно въздействие.

Отговорността на държавата за вреди по чл. 284, ал. 1 от ЗИНЗС е обективна и затова ищецът е освободен от тежестта да доказва виновно поведение на конкретно длъжностно лице. „Нечовешкото“ или „унижаващо“ отношение предполага страдание или незачитане на човешкото достойнство, които надвишават неизбежното ниво на страдание при изпълнение на наказанието. Установеното бездействие на затворническата администрация да настани ищеца в помещение, съответно на изискванията на чл. 43, ал. 2, ал. 4 и ал. 5 от ЗИНЗС, е нарушение на чл. 3 от ЗИНЗС. Неблагоприятните за здравословното състояние на ищеца условия на живот по време на изтърпяване на наказанието в Софийски централен затвор отговарят на критериите, въведени в практиката на ЕСПЧ по дела срещу България, за неблагоприятно третиране, способно да причини сериозно по степен емоционално и морално страдание, стрес и безпокойство.

Нарушението на забраната по чл. 3 от ЗИНЗС има за пряка последица - настъпване на вреди от неимуществен характер, които нормативно са определени като уронващи човешкото достойнство, пораздащи допълнително чувство на безпомощност и малоценност. Представените писмени доказателства от ответната страна, не дават основание да бъде оборена законната презумпция по чл. 284, ал. 5 от ЗИНЗС, според която при доказано неправомерно действие и/или бездействие, или незаконосъобразен административен акт, не е необходимо да се доказва наличие на пряка причинна връзка между нарушението и настъпилите вреди.

Обезщетението, което се претендира има за цел да компенсира със съответния паричен еквивалент лицето, претърпяло неблагоприятни последици от нарушението на чл. 3 от ЗИНЗС. Размерът на обезщетението се определя по справедливост, съгласно разпоредбата на чл. 52 от ЗЗД, като съдът следва да отчете както степента на засягане на защитените от закона права и законни интереси, така и характерът, интензитетът и продължителността на въздействие на неблагоприятните условия. В пилотното решение по делото „Н. и други срещу България“ от 27.01.2015 г., ЕСПЧ е приел, че паричната компенсация като форма на обезщетение за претърпени неимуществени вреди не трябва да бъде в неразумен размер в сравнение с присъжданията за справедливо обезщетение, определени от ЕСПЧ, по силата на чл. 41 от Конвенцията в подобни случаи. В този смисъл, с оглед на периода, през който ищецът е бил подложен на неблагоприятното влияние на средата, в която е изтърпявал наказанието лишаване от свобода – 21 месеца, съобразявайки се и с изискванията на чл. 51, ал. 1, изр. първо и чл. 52 от ЗЗД, съдът счита, че следва да уважи исковата претенция в размер на 3 780,00 лева (*по 6 лева на ден – 3 евро*), ведно със законните лихви от предявяване на иска – 08.09.2023 г. до окончателното изплащане на обезщетението. За разликата до предявения размер от 20 000 лева, искът като недоказан следва да бъде отхвърлен.

При този изход на спора, на основание чл. 286, ал. 3 от ЗИНЗС ответникът следва да възстанови направените разноски от ищеца за държавна такса в размер на 10 лева, както и за адвокатско възнаграждение на процесуалния му представител. В Договора за правна защита и съдействие (л. 6) е посочено, че на ищеца е предоставена безплатна правна помощ, на основание чл. 38, ал. 1, т. 2 от Закона за адвокатурата, поради което на представлявалия го адв. И. Ю. следва да бъде определено възнаграждение съобразно уважената част на исковата претенция, при условията на чл. 38, ал. 2 вр. чл. 36, ал. 2 от ЗА вр. чл. 8, ал. 1 вр. чл. 7, ал. 2, т. 2 от Наредба № 1/09.07.2004 г. за възнаграждения за адвокатската работа, в размер на 680,00 лева.

Мотивиран от изложеното, съдът

РЕШИ:

ОСЪЖДА Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ да заплати на И. М. С., ЕГН [ЕГН], сумата от **3 780 (три хиляди седемстотин и осемдесет) лева** обезщетение за причинени неимуществени вреди в периода 08.09.2018 г. – 06.06.2020 г. (21 месеца), по време на изтърпяване на наказание лишаване от свобода в Затвора С., поради нарушение на чл. 3 от ЗИНЗС, ведно със законната лихва, считано от 08.09.2023 г. до окончателното изплащане на обезщетението, както и направените разноски в размер на 10 (десет) лева за държавна такса.

ОТХВЪРЛЯ предявения иск от И. М. С., ЕГН [ЕГН], срещу Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ за разликата между предявения размер от 20 000 лева и уваженият – 3 780,00 лева като неоснователен и недоказан.

ОСЪЖДА Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“, на основание чл. 286, ал. 3, изр. второ от ЗИНЗС, **да заплати** на адвокат И. В. Ю., САК, гр. С., [улица], вх. Б, ет. 4, ап. 12 **сумата от 680,00 (шестстотин и осемдесет) лева** – адвокатско възнаграждение за процесуално представителство.

Решението подлежи на обжалване с касационна жалба пред тричленен състав на Административен съд – София – град в 14 – дневен срок от съобщаването на страните.

СЪДИЯ: